

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gid. — kr.
„ pol leta „ 60 „
„ četrt leta — „ 30 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v škofljsk.
poslopju (Bischofshof.)
Deložniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spro-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Pismo na cesarja slovenskih poslancev dežel- nega zbora štajerskega.

Slovenska poslanca, g. Herman in g. dr. Dominikuš, sta sestavila načrt pisma ali adrese do svitlega cesarja. Načrt sta htela deželnemu zboru predložiti, da bi se javno o njem zamoglo razgovarjati. Ali nemški liberalci so važno reč zavlekli in adreso nemških in slovenskih poslancev zadušili, da ni mogla priti v zboru na dan, še menje pa do cesarja. Slovenska adresa se glasi po „Slov. Narodu“ štev. 248. Od drugod načrta nismo mogli dobiti, odlagati pa tudi ne kaže!

„Vaše cesarsko in kraljevo apostoličko Veličanstvo!“

Novovoljeni, zvestoudani deželni zbor štajerski, kateri ima nalog čuvati prava in koristi dežele, usoja si s čutom največje udanosti položiti pred prestol Vašega Veličanstva pritožbe in želje dežele, katere zadevajo njeno blagostanje. Zvesto udani deželni zbor ne boče slikal onega uže znane stanja na državnem, cerkvenem, narodnem in socialnem polju, v katerem se skuplja materijalna in moralna sila dežele, ampak hoče ono stanje obžalovati kot posledico oviranega naravnega razvitka kraljevin in dežel. Štajerska ima jednako omenjenim drugim deželam in kraljevinam zgodovinsko, od Vašega Veličanstva v najvišjem diplomu 20. okt. leta 1860 zagotovljeno pravo, da sme po svoje živeti, ter si sama one postave dajati, katere zahtevajo njene razmere in potrebe. — A polagano so se vsem ta prava vzela, ter se prenesla na Dunaj, kjer se zdaj razen državnih tudi opravljajo deželne stvari, katere bi lahko dežele boljše in cenejše opravljale. K pritožbam, katere izhajajo iz te, materijalno blagostanje in notranji mir dežele hudo oškodujoče, naredbe, pripada tudi ta, da ima dežela preveč in čestokrat neprilicnih postav in oblastnij, v deželi dvojno vlado, prevelike stroške v občini, okraju in deželi, — vendar pa nema krepke in zdrave uprave. Ako bi imela dežela najprej jedinstvo, pravično, polno-
močnemu deželnemu zboru odgovorno, deželno vlado,

potem bi ona imela po njej tudi primeren deželni zbor, kateri bi jej izdajal pravične in priročne postave, imela bi nadalje pravite podurade, hitro, ceno in nepristransko razsojevanje po vseh stopinjah, dobrodejno čistoto vseh razmer, nadalje bi bile narodnostne zahteve drugih narodov v deželi zagotovljene po dotičnej deželnozbornej kuriji in vladni oddel, in zadostivšej zahtevam državnim, ostala bi jej druga deželna sredstva v svojo porabo. Vaše Veličanstvo! Ako bi imela deželna vlada in deželno postavodajalstvo tolike moči in materijalna sredstva, mogla bi potem vse dobro in lepo v deželi podpirati, vse slabo pa zatirati. Razevet, kakoršnega bi se ne bilo nadejati, pokazal bi se tam, kjer se sliši zdaj žalost in jok, in država, naslanjajoča se na zadovoljne in srečne dežele, izvrševala bi neovirano svojo vzvišeno nalogo vspešnejše. Vaše Veličanstvo! Narodi in stranke se ne preverijo nasprotno, ne morejo sami iz sebe, in njih dolgo trajajočega prepira ne bode konec, ako ga ne razsodi najvikši sodnik. Zvesto udani deželni zbor dozvoljuje si torej najudanejšo prošnjo: Vaše Veličanstvo blagovoli naj iz najvišje Svoje inicijative (pričetja) s pravično ocenitvijo opravičenih zahtev kraljevin in dežel najmilostljivejšetako narediti, da se boče po ustavnem potu postoječa vladna sistema predružačila. Gradec, v oktobru 1878.

Gospodarske stvari.

Ktere sadne sorte bi se morale pri nas najbolj saditi in gleštati.

M. Ni se ravno bati, da bi se kde in kdaj sadno drevje preveč pomnožilo in se ga preveč zasadilo. Kderkoli je le primerno mesto, tam bi se moralo dobro sadno drevo posaditi in sicer dobro in brž posaditi. Sadje pri nas še stori v morski višavi od 2500 čevljev in više. Sicer je res, da ni še zadosti sadno drevo dobro posaditi, posajenemu drevesu je treba še daljne střežbe.

Pa vsi stroški in vse delo in trud je v primeri k dobičku, ki ga sadno drevo prinese, vendar le majhen in neznaten, ako premislimo, kaj drugi poljski in vrtni pridelki truda in stroškov stanejo. Vrh tega pod sadnimi drevesi tudi še trava rada in lepo raste tako, da je tudi v tem oziru lastnik na dobičku. Sadje mu daje potrebne domače pijače ali pa mu je kuhano in sušeno za domače potrebe in za na prodaj, tako da se na tak način ne le mnogo žita za jed prihrani, ampak tudi marsikteri krajcar v hišo pride. Zato hočemo tukaj najbolj o takih sadnih sortah govoriti, katerih saditev se ima najbolj kmetovavcu priporočati. Znano je, da se sadno drevje deli v drevje koščičastega sadu in peščenatega sadu. Tu se bode najprej o drevju koščičastega sadja govorilo tedaj najbolj o črešnjah in slivah, ki pri nas jedno prvih mest zauzemajo. Črešnje saditi kaže posebno blizu večih mest in blizu železnice, ker tu se daje ta sad najprej in najlahkejše v denar spraviti, sicer je denar, ki se za prodani sad potegne, komaj toliko vreden, kolikor nabiranje in vožnja v daljne kraje stane. Najbolj priporočitve vredne so rane in pa praz pozne sorte. Na Českem vsako leto veliko črešenj naberó in jih na Nemško in v še bolj severne dežele za lep denar spečajo. Višnje storé le bolj po vrtih, kder je zemlja obdelana in rahla. Če se najzlahotnejša višnja posadi v rodo, neobdelano zemljo, postane z časom popolnoma roda in priprosta. Po času zrelosti se vrsté najboljšje sorte črešenj takole: V prvi teden črešnjeve dobe spada rana črešnja polutanka, v drugi lepota Orleanska in lepota šoazijska, v tretji Eltonova črešnja, Fromova srčna črešnja, rudeča majevka, v četrti Osthajmska višnja, debeli Gobet, kraljica Hortensija, Lauermanova črešnja, Frauendorfska višnja, črni orel, črna Necelka, v peti in šesti teden brülska rujavka, debela črna krblika, lepa šatenajska badačanska orjakinja in jeruzalemska črešnja. To so sorte, ki so vse priporočitve vredne. Kar se češpelj, sliv v širjem pomenu, renklod in mirabel tiče, hočemo tukaj le o češpljah natančneje govoriti, ker le teh pridelek vrže kmetovavcu pravi dobiček. Domača sliva ali češplja je pri nas najbolj razširjena in zasluži, da se še bolj zasaja in glešta. Njeni sad ima izmed vseh slivnih plemen najlepši duh, tirja pa toplo lego in dobro zemljo, v rodi zemlji in v legi, kder ostre sape brijejo, postane nerodovitna. Pa tudi v primerni zemlji in v ugodni legi včasih po več let preneha roditi ali potem z izredno rodovitnostjo to nadomesti, kar je prej zamudila. V naših krajih zlasti blizu hiš in po tratih, po katerih se svinje pasejo, pogosto nasajena, daje obilne pridelke pa tudi po goratih viših krajih še rodi. Najbolj se izplača prodati v žganjarije, v katerih se iz njih žge znana slivovica. Pa tudi sirovi sad in posušeni dobro služi. Zoploja se po izrastkih iz korenin. Ko bi jo pa hoteli bolj iz semena iz koščic zarezati, dajala bi debeljši in sladkejši sad, še boljšega pa

bi rodila, ko bi se požlahntovala in drevje bolj snažilo in redkeje sadilo.

(Dalje prihodnjič.)

Zrak, s posebnim ozirom na kletarstvo.

II. Zrak ni le vinu koristen, ampak v različnih okoliščinah jako škodljiv. Da bode vsakteremu lahko razumljivo, na kakovi način zrak vinu škoduje, naj tukaj še enkrat one trose, kateri se v zraku v brezštevilni množini nahajajo, omenim. V začetku sem uže o onih trosih rekel, da služijo le za uničevanje in razkrojevanje organskih snovi. Enako uničevanje in razkrojevanje vršijo ti trosi pri vrenju vina s tem, da sladkor na vinski cvet in ogleučevo kislino razkrojé. Ogleučeva kislina kot plin uide iz vina, vinski cvet pa kot tekočina v vinu ostane in se hitro, ko nastane, med druge obstojne dele vina zmeša. Po tem načinu je ogleučeva kislina prestvorina sladkorja. Kakor pa trosi sladkor v vinski cvet in ogleučevo kislino prestvoré, tako ima zrak tudi take trose v sebi, kateri zamorejo vinski cvet v vodo in ogleučevo kislino ali vinski cvet v očetno in to potem v ogleučevo kislino razkrojiti, kakor hitro jim vhod k vinu ni zabranjen ali njih življenje ni zavirano. Bolezen vina, pri kateri se vinski cvet v vodo in ogleučevo kislino razkroji, imenujemo „kan“. Kan prouzročuje tros, imenom „micoderma vini“. S tem, da oni tros vinski cvet v ogleučevo kislino in vodo razkroji, vino vedno slabše postaja. V istem času, ko imenovani tros vinski cvet uničuje, se on tudi od drugih, za vino velevažnih, njemu pa v živež služočih snovi živi, da vino pri tem tudi zgubi prijeten duh in okus. Ako vino v odprti posodi (kozarcu) nekoliko dni na zraku pustimo, pazimo na površju vina belo ali belo rumenkasto mrežico, katero „kan“ imenujemo. Bela mrežica, katero na površji vina vidimo, obstoji iz brezštevilnih celic onega trosa, kateri je iz zraka na vino došel in se množiti začel. Isto se zgodi tudi v ne prav polnih sodih, kder se vino v kratkem času z belo mrežico „kana“ zakrije. Vsakter krčmar prav dobro vé, ako sod vina primeroma dolg čas toči, da napravi vino na površju tauko belo mrežico, katero navadni ljudje „cvetje“ imenujejo. Samo ime, katero so si ljudje za kan umislili, nam je porok, da se o njem nič slabega ne misli, temveč jim cvetje v dober razložek naravnega od umetnega vina služi. Ako vino v omenjenem času onega cvetja ne pokaže, ni vino, ampak le na videž vinu enaka tekočina. V splošnem se pa ljudje, posebno krčmarji, za kan niti ne zmenijo, akoravno jim vino v sodu vedno slabše postaja, po njih izrazu „po nizkem diši“. Oni izraz je tudi popolnoma opravičen, kajti čim manj je vina v sodu, tem slabše postaja, ker je množina kana proti oni vina zelo velika in se še v vinu nahajajoči vinski cvet in druge snovi tem hitreje razkrojijo.

Kakor razvidno, kan vino gotovo popolnoma pokvari, ako se mu za časa v okom ne pride, naj si je vže preje dobro in zdravo bilo.

Zrak zamore vinu tudi po drugem načinu škodovati, to pa da mu vinski cvet v očetno kislino in to zopet v oglečvevo kislino spremeni, tako da vino pri tej spremembi ne le šibkeje, ampak vedno bolj kislo postaja in se čestokrat popolnoma v očet spremeni. Temu pa ni le sam kislec zraka uzrok, ampak tudi snovatelj kisle vrveži: tros cika „mycoderma aceti.“ On pride tudi le na površje vina v podobi mrežice, kakor kan, kajti zrak jima je obema za življenje neobhodno potreben. Ako jima dohod zraka t. j. kisleca zaviramo, bodisi s pomočjo posebnih strojev ali drugih pomočkov, tudi ako ju v tekočino potisnemo, jih s tem v življenju zaviramo ali celo popolnoma umorimo. Tros cika se veliko raje na vino naseli kakor oni kana; kajti on ne zahteva toliko živeža in je v stanu tudi pri večej množini vinskega cveta živeti, kakor tros kana. Velika množina vinskega cveta jim je pa škodljiva.

Da sta nam oba troša jako škodljiva in tros cika škodljiveji od onega kana, ni dvomiti. Veliko nam mora na tem ležeče biti, da naše vino onih škodljivih trosov obvarujemo, jim vhod na vina zaviramo, in ako so se vže naselili, da jih brž kot mogoče iznad vina spravimo in se s tem čedalje veči škodi ognemo. Iz rečenega je vsakemu razvidno, da oni vinu škodljivi troši le na površju vina škodijo in le tukaj, kder jim zraka ne zmanjka, živé. Tedaj njih življenju popolnoma nevgodno podlago napravimo s tem, da vinu nobenega mirnega površja ne pustimo in zraven še ves zrak iz soda spravimo, kar prav lahko s tem dosežemo, da sode do vrha napolnimo, dobro zamašimo in tudi naprej vedno polne in dobro zamašene držimo. Uže naseljeni troši kana ali cika na vino pa naj se hitro iznad vina spravijo. Povedal sem, da jima je velika množina alkohola na površju vina škodljiva, in to kakor hitro ona več nego 13% znaša. Prav lahko nam je one troše sé z vodo pomešanim alkoholom pomoriti tako, da s pomočjo na spodnjem koncu zavihane cevi nekoliko močnega alkohola na vino vlijemo. Dokler se na površju vina več nego 13% alkohola nahaja, ni straha, ali oni na vino vlti alkohol se precej z vinom zmeša, in s tem površje vina zopet trosom ugodno postane. Da se pa temu v okom pride, se večkrat nalivanje prav malih množin alkohola na vino ponavlja. To sredstvo je posebno krčmarjem priporočljivo; navadnemu vinorejcu bi pa ceneje žveplanje vina nad mirnim površjem bolje vstrezalo in to tem bolj, ker bi se moral pri ohranjanju praznih sodov, vrelnih kadi i. t. d. tudi žveplanja posluževati, da se s tem plesnji in skitanju sodov ogne. Žveplena sokislina, ktera se pri gorenju žvepla v podobi plina razvija, je trosom, kanu, ciku, plesnji i. t. d. jako strupena, da jim ni mogoče v njej živeti. Tedaj, kakor hitro oni plin

nad mirno površje vina spravimo, pomori na vinu nahajajoče se troše. Ker pa ima žveplena sokislina do kisleca zraka veliko sorodnost, se ž njim spojena kot žveplena kislina na dno soda poleže, vsled česar površje vina zopet trosom ugodno postane. Da se pa to ne zgodi in se troši ne naselé, nam večkratno žveplanje v tem zamore pomagati.

Sejmovi. 2. nov. Straden, Podčetrtek, Vitanje; 3. nov. Kleh nad Radgono; 4. nov. Maribor, Pišče, Selnica na Dravi; 6. nov. sv. Janž pod Arvežem, sv. Lenart v Slov. gor. Nova cerkva, Brežice, Rečica, sv. Vid pod Ptujem; 8. nov. sv. Peter na Otersbahu.

Dopisi.

Iz Trsta. (Tabor v Dolini.) Stan in položaj Slovencev na jugu ob Jadranskem morju je težavnejši, kakor na severu ob nemški meji; zanemarjeni od vlade, morajo se boriti proti nasilju Lahov in za vsakdanji kruh, ktereга jim goli Kras le v pičli meridaje. Pa vendar so iskreni domoljubi in zvesti sinovi Avstrije. Tega sem se najbolje prepričal preteklo nedeljo na „taboru“ v Dolini blizu Trsta. Bila je zares blaga misel društva „Edinosti“, poklicati ljudstvo iz tržaške okolice in iz sosedne Istre na velik zbor, da bi razodelo svoje domoljubne občutke nasproti rogoviljenju Lahonov, kateri neprenehoma delajo izdajne naklepe, in da bi očitno izreklo svoje tirjatve in želje. Zala ves Dolina bila je cela z zelenimi vejami in slovenskimi zastavami (kterih je bilo nekoliko stotin) krasno okinčana, in ves popoldan se je pokali možarji. Mično je bilo gledati, kako se je v dolgih procesijah od vseh strani shajalo ljudstvo v razni narodni obleki. Nabralo se je okoli 10000 ljudi, med njimi 100 pevcev, ki so večjidel kmetijski fantje. Že njih pesmi pred zborovanjem oživile in navdušile so vse nazoče. Ob treh naznani predsednik, g. Viktor Dolence, da se tabor začne in predstavi vladnega komisarja iz Kopra. Ko vladni komisar zbor vljudno pozdravi, ter obljubi, da bo slavna vlada skrbela, izvršiti tirjatve in sklepe zbranega naroda, razvedrijo se vsem obrazi, in tisoč in tisoč jezikov klicalo je „živio“! Tako prijazno in spodbudljivo še pač na slovenski zemlji menda ni noben vladni komisar govoril. Za njim je nastopilo zaporedoma šest govornikov, — četirje gospodje in dva kmeta, — kateri so z jedrnatimi tehtnimi besedami razpravljali razne točke in predmete, ter razkrili vse občutke, želje, potrebe in tirjatve slovenskih in hrvatskih Primorcev. Kako dobro so jo zadeli, in kako so revnemu ljudstvu govorili iz srca, pričalo je tudi, da jim je že med govorjenjem in zlasti po končanih govorih glasno pritrdjevalo, in burno klicalo: „Dobro, to hočemo, živio-živio“! Marsikteremu videl sem solze v očeh. Točke, ktere so se enoglasno in navdušeno